

ČEŠTÍ FAŠISTÉ

Fašistické hnutí vznikalo v imperialistické etapě vývoje kapitalismu a projevilo se jako nejreakčnější politický směr. Fašisté otevřeně proklamovali ve svých zásadách nacionalismus, antisemitismus a rasismus a útočili proti všemu pokrokovému, zejména proti komunistické straně a Sovětskému svazu. Hlavní organizací byla Národní obec fašistická (NOF), ustavená na sjezdu v roce 1926. K fašistickému směru se také hlásila ještě jiná, původně nacionalistická a národní hnutí.

Fašistické hnutí nemělo větší organizovanost a masovější základnu. Početně nejsilnější byli čeští fašisté v Brně, kde se nejstarší vycházející český list Moravská orlice stal jediným a ústředním deníkem fašistů pro celou republiku. V souvislosti s odsouzením generála R. Gajdy, který se postavil do čela hnutí fašistů a razil heslo: proti pěsti — pěst, odklonila se Moravská orlice od dosavadních fašistických tendencí a v lednu 1928 si dala do podnázvu určení politický nezávislý list. To se plně projevilo od roku 1930, kdy tisk přešel do vydavatelství Globus B. Pištěláka a list ve svém obsahu chtěl dosáhnout toho, co znamenala pro kulturní život Brna a celé Moravy Moravská orlice v době do světové války.

Národní obec fašistická vydávala v Brně od října 1927 týdeník Moravsko-slezská stráž. Když se však vydavatel Fr. Aujeský s NOF rozešel (byl vyloučen z hnutí pro své stanovisko k přístupu strany k volbám), vydával nadále list v antisemitském duchu ve svém nákladu, na což však finančně nestačil a Moravsko-slezská stráž v roce 1929 zanikla. Koncem roku 1929 měl vycházet ještě hlavičkový list Moravsko-slezské stráže pod názvem Obrana Slovanů, nepodařilo se však zjistit, zda byl opravdu realizován. Podobně se nepodařilo nalézt týdeník Vlast, který měl vycházet v Brně od října 1926 do února 1927 jako orgán NOF.

Za orgán zemědělské sekce čs. fašistů se hlásil prostějovský týdeník Selská stráž. Vydavatel C. Svozil předal v roce 1928 list vydavatelské společnosti NOF a ze Selské stráže měl být vybudován orgán celého hnutí, když česká Říšská stráž a brněnská Moravsko-slezská stráž sloužily v té době údajně ne hnutí, ale osobnímu napadání. Selská stráž zanikla v polovině roku 1928.

Z dalších orgánů Národní obce fašistické vycházely v Hodoníně v letech 1926—1927 týdeník Slovácký fašista s hlavičkovým listem Slovenský fašista. Na Ostravsku vycházel fašistický čtrnáctideník Ochrana národa krátkou dobu v roce 1932. Po jeho zastavení vznikl v Ostravě až v roce 1935 nový týdeník Moravsko-slezský fašista. Pro napadení ostravského divadla štvavým článkem za zadání zakázky židovskému fotografu byl list žalován a soudně zastaven. Náhradou vznikl týdeník Národní směr, jenž psal obdobným způsobem. Národní směr zanikl v listopadu 1938, když NOF vstoupila do hnutí Národní jednoty.

V rámci Národní jednoty vznikly nové listy českých fašistů, které odsuzovaly skutečnost, že denní tisk zůstal vesměs tiskem starých politických stran s malou dávkou snahy o prohlubování národního vědomí podle fašistických před-

stav. Fašistickými týdeníky Národní jednoty byly v Brně Národní tábor a v Ostravě Národní přehled.

Ostatní listy s fašistickými tendencemi patřily k různým menším skupinám. Na Hané mělo své ústředí v Holešově a od května 1923 v Uherském Hradišti tzv. národní hnutí obrodné, vedené R. Machem. Vydávalo týdeník Hanácká republika. Když se hnutí národovců spojilo s tzv. červenobílým směrem českých fašistů, změnil list název na Národní republika a stal se ústředním týdeníkem; od července 1925 přešel do Prahy.

Další skupina fašistických listů je spojena s vydavatelem R. Navrátillem z Ivančic, který sám napsal převážnou část jejich obsahu. Za bezbarvé byly pokládány Stráž Slovácka v letech 1930—31 a Stráž Moravy v letech 1931—1932, fašistického směru byly Bílý lev z roku 1935 a Bílá garda s hlavičkovým listem Stráž naší Hané z roku 1937. Tyto listy nebyly spojovány s Národní obcí fašistickou ani s jiným oficiálním fašistickým hnutím, vycházely v malém nákladu, nepravidelně a zanikaly pro nezájem veřejnosti. Obdobného charakteru mohly být Epištoly k národu, o jejichž vydávání se dvakrát pokoušel v Prostějově a v Brně žurnalista V. Velínský.

Fašistických listů vycházelo na Moravě početně dost, jejich společným rysem byl však malý náklad a zpravidla krátké období vycházení, když zájem veřejnosti nesplňoval často představy vydavatele, a listy proto zanikaly.

BIBLIOGRAFIE

BÍLÁ GARDA	371	EPIŠTOLY K NÁRODU	373
Politický nezávislý list, hájící zájmy Slovanů		Vych. v Prostějově, měsíčník.	
Vych. v Ivančicích, dvakrát měsíčně, ve formátu 47 X 32 cm.		Odp. red. a vyd. Václav Velínský.	
Maj., vyd. a odp. red. Rudolf Navrátil-Vanecký.		Typ. V. Horák, Prostějov.	
Typ. V. Dvořák, M. Budějovice.		První číslo vyšlo 15. září 1926, poslední 31. října 1927.	
První číslo vyšlo 12. září 1937, poslední 15. října 1937.		Pozn.: Výskyt nezjištěn. SAB, C 7, kart. 657, sign. C II/3 1927, č. 42.	
Roč. 1937, 3 čís., po 4 s.			
SVKOL III 82 550; NK IV 1399.			
BÍLÝ LEV	372	EPIŠTOLY K NÁRODU	374
Radikálně nacionalistický list, hájící zájmy Slovanů		Vych. v Brně, týdeník.	
Vych. v Olomouci, týdeník, ve formátu 47 X 32 cm; od 25. 5. 1935, č. 1/2: 38 X 28 cm.		Vyd. a odp. red. Václav Velínský.	
Vyd. Rudolf Navrátil-Vanecký.		Typ. Občanská knihtiskárna; později: Štursa a spol., Brno.	
Odp. red. Josef Halenka.		První číslo vyšlo 6. září 1928, poslední 1. října 1928.	
Typ. Linografie, Olomouc; od 25. 5. 1935, č. 1/2: Špačkova knihtiskárna, Olomouc.		Pozn.: Výskyt nezjištěn, přeložen do Jablonce nad Nisou. SAB, C 7, kart. 620, sign. C II/3 1928, č. 6203.	
První číslo vyšlo 18. května 1935, poslední 29. června 1935.			
Roč. 1, 1935, 6 čís., po 2—4 s.			
SVKOL III 88 604.		HANÁCKÁ REPUBLIKA;	375
		od 25. 5. 1923, č. 21: NÁRODNÍ REPUBLIKA	
		Novina pro te čtenáře, kterém se bodů lébit; od 25. 5. 1923, č. 21: Ústřední orgán čs. fašistů-národovců; od 16. 5. 1924, č. 16: bez podn.; od 27. 6. 1924,	